

büyük Batı Hun hakanı Attila'nın yüzünün bir kurda benzediğini söylerlerdi.

Altay Dağları'nda yaşayan Hun Türkleri, gülen ya da kızan Kurt heykelleri yaparlardı. Büyük Hun Devleti'ni kuran Türk boyları daha çok Altay Dağları ile bu dağların güneybatısında yayılmışlardı; bu boylar ileride Kök Türk devletini kuracaklardır. Altay Dağları'nın, özellikle batı bölümlerinde bulunan kurganlarda, ağaçtan ve madenden yapılmış birçok kurt heykelciği ele geçmiştir. Bu heykelciklerin çoğu, dizgin ve eğerlere süs olmak için yapılmışlardır. Bu kurt heykelleri, doğal bir üslupla yapılmış olup gerçek bir kurdun fizyonomisini tam olarak yansıtmaktadırlar. Bu kurtların kimileri gülümsemektedirler. Bu kurt heykelcikleri, sıradan bir hayvan heykeli değildir. Onları yapan sanatçılar, kurtların yüz ve duruşlarına bir insan tavrı vermiş ve bu kurtları adeta kişileştirmişlerdir.

Bu kurtların bazıları ise korkunç görünüşlüdür. Büyük dişleri, korkutucu yüz ve göz hareketleri vardır. Kurt, insanlarca bazan korkunç olarak düşünülmüştür. Ama, Türk efsanelerinde görüldüğü üzere kurt, bu bölgelerde yaşayanların ata olarak da kabul ettikleri bir varlıktır. İşte, gülen ve şefkatle bakan kurt heykelleri bu bölge halklarının ataları olmalıdırlar.

Türkler'in kurttan türeyişi ile ilgili efsaneler ilk kez Kök Türkler zamanında görülmez. Bundan çok önceki çağlarda, mesela Asya Hun Hakanlığı döneminde bile, Türkler arasında böyle kurttan türeme efsaneleri vardı. Hunlar zamanında Batı Türkistan'da Büyük Hun Devleti'ne bağlı olarak yaşayan Usun Türkleri'nin de bir kurttan türeme efsanesi vardır. Bu efsane Çin tarihlerinde kayıtlı olup Usun Türkleri'nin hükümdar soyu ile ilgilidir. Fakat bu efsane, Kök Türk efsaneleri gibi köklü görünmemektedir. Usun Türkleri'nin kurttan türeme efsaneleri özetle şöyledir:

...Zamanın birinde, Usun Türkleri'nin "Kunmo" sanını taşıyan bir hanları vardı. Bu hân, Hun Devleti'nin batısında Hunlar'a bağlı olarak hüküm sürerdi. Hunlar ile Usunlar arasında savaş çıktı. Bir Hun saldırısında Kunmo'nun babası öldü. O sıralarda Kunmo çok küçüktü; daha yeni doğmuştu. Hun hükümdarı, Kunmo'nun çöle atılmasını, ölüm-kalımının kendi yazgısına bırakılmasını emretti. Çocuk çöle bırakıldı. Çölde emeklerken bir karga üzerinde dolaşmağa başladı ve gagasında tuttuğu eti yavaşça yaklaşarak ona verdi; sonra uzaklaşıp gitti. Kuşlar da çocuğu sineklerden korumakta idi. Sonra dişi bir kurt geldi; memesini çocuğun ağzına vererek onu emzirdi, sütü ile besledi. Bütün bu olanları gören Hun hükümdarı şaşırıldı; çocuğun kutsal bir yavru olduğunu anladı. Çocuğu alıp adamlarına verdi; iyi bir bakımla büyütülmesini buyurdu. Çocuk büyüyerek yahşı bir yiğit oldu. Hun kaganı da, onu ordularından birine komutan yaptı. Gittikçe gelişen ve başarılar kazanan Kunmo'ya gönül bağlayan Hun kaganı, babasının eski devletini ona vererek Kunmo'yu Usun Türkleri'nin başına han olarak atadı...

Kök Türkler'in kurttan türeyiş efsanelerinin sonucunda bir cihan imparatorluğu ortaya çıkar. Ama yukarıda verilen Usun efsanesinde, Hun Kaganlığı'na bağlı

küçük bir kiral vardır. Kiral, Hun imparatorunca cezalandırılmıştır. Ve sonradan, kiralın çocuğu yetiştirilerek babasının ülkesine yönetici olarak atanmıştır. Çin tarihlerinin yazdıkları bu kayıttan anlıyoruz ki, Kök Türkler'in kurttan türeyişlerine benzer efsaneler, MÖ'ki yıllarda da söyleniyor ve bütün Türk boylarınca bunlara inanılıyordu. Bu tür efsaneler Türkler arasında o denli yayılmıştı ki, Çin tarihleri Türkler'den bahsederken, hemen bir kurttan türeme efsanesinden dem vuruyorlardı. Hun çağının yukarıda anlatılan bu kurt efsanesi, biçim olarak daha çok Kök Türk efsanelerine yakındır. Zaten Kök Türkler de -yerli ve yabancı tarih kaynaklarının da belirttiği üzere- Hunların soyundan gelirler ve kendileri de Hunlar'ın Orta Asya'daki mirasçıları olarak yaşamış ve davranmışlardır.

Avrupa'da büyük ve güçlü bir devlet kurmuş olan Batı Hunları'nda da Bozkurt ile ilgili malzemeler yer alır. Hun Türkler'i Avrupa'ya geldikten sonra -özellikle Cermenler'de- kimi yeni kurt efsaneleri görülmeye başlanmıştır. Fakat Türkler'in kurt efsanelerinin motifleri, Romalılar'da bulunan kurt efsanesine aykırı düştüğü için, Batı Hun Türkleri ile Avrupa'ya gelen kurt efsaneleri daha çok Cermenler tarafından benimsenmiştir. Cermen kavimleri